

www.kathigitis.org

Γιώργος Μαυρογιώργος* Γεώργιος Γεωργίου, Μαρία Α. Ιωάννου, Κωνσταντίνος Μαρίνης **
Θεωρούμε ότι η επικείμενη πρώτη συμμετοχή των μαθητών των σχολείων της Κύπρου στις διαδικασίες αξιολόγησης του PISA παρουσιάζει πολύ σημαντικές προεκτάσεις για την προοπτική της κυπριακής εκπαίδευσης.

Από την εμπειρία της Ελλάδας έχουμε μάθει ότι, όταν σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα έχει επιβληθεί και κυριαρχεί η «μαύρη παιδαγωγική» της μηχανιστικής απομνημόνευσης (διάβαζε: «κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας»), το PISA, με τα περίτεχνα εξεταστικά δοκίμια πιάνει ευκολότερα τόπο. Αλλωστε, πάντα είχε πέραση η άποψη ότι το κλειδί της εκπαίδευσης είναι η αξιολόγηση! Δεν είναι, δηλαδή, μόνο η όλη σύλληψη του PISA που αγοράζει την αποδοχή. Είναι και οι εκκρεμότητες διάρκειας, σε ένα εκπαιδευτικό σύστημα, που συμβάλλουν στη διαφήμισή του. Το ερώτημα, βεβαίως, δεν είναι ποιο πρόβλημα μπορεί να αντιμετωπισθεί με το PISA, αλλά ποια νέα προβλήματα δημιουργούνται με την αποθεωτική υποδοχή του. Δεν έχει ακουστεί, πάντως, κάποια υπόσχεση για αχρήστευση των φροντιστηρίων ή για την άμβλυση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Τα ζητήματα που τίθενται είναι, προφανώς, πολλά και σημαντικά. Γι αυτό θα επιμείνουμε στη σχετική ανάλυση ορισμένων πτυχών του εγχειρήματος. Κάποιες επαναλήψεις είναι αναπόφευκτες μια και μας ενδιαφέρει ώστε τα κείμενα που γράφουμε να έχουν σχετική αυτοτέλεια. Κρίνουμε σκόπιμο, πάντως, να εκμυστηρευτούμε ότι όσο πιο πολύ επιμένουμε στη μελέτη των επίσημων κειμένων που προπαγανδίζουν ή διευκρινίζουν το πρόγραμμα άλλο τόσο βρισκόμαστε μπροστά σε νέα «μυστικά». Ένα τόσο σημαντικό ζήτημα

προϋποθέτει και την πληρέστερη δυνατή και έγκαιρη ουσιαστική ενημέρωση των μαθητών, των εκπαιδευτικών και των γονέων. Δε γνωρίζουμε εάν και κατά πόσο είμαστε χρήσιμοι σε όσους εμπλέκονται ήδη στον πυρετό της προετοιμασίας του. Υποθέτουμε πως θα ακούσουμε σχόλια, όπως, π.χ. «Έλα, μωρέ τώρα...μπουχτίσαμε στην κριτική. Πρόταση υπάρχει; ». Λες και δεν είναι σημαντική η πρόταση να απομυθοποιήσουμε τον ΟΟΣΑ και το PISA και να απελευθερώσουμε την εκπαίδευση από έναν προφανή επικίνδυνο εναγκαλισμό και εγκιβωτισμό της: Προγράμματα και αξιολόγηση της εκπαίδευσης να είναι υπόθεση της Κύπρου. Ας επιχειρήσουμε να σκιαγραφήσουμε την περίπτωση PISA, με ορισμένους «δείκτες».

Το PISA έχει κι άλλα μικρά «μυστικά»

Σε προηγούμενες αναλύσεις διατυπώσαμε την άποψη ότι, στο πλαίσιο των πολιτικών που ασκούνται για την αντιμετώπιση της κρίσης του παγκοσμιοποιημένου καπιταλισμού, υπάρχουν σαφείς ενδείξεις ότι η εκπαίδευση, από δημόσιο και κοινωνικό αγαθό, όλο και πιο πολύ, μετατρέπεται σε εμπόρευμα για την ασυδοσία της «ελεύθερης αγοράς» (Ο Πολίτης της Κυριακής, 23.10.11). Πιάνουν δουλειά αναδυόμενοι «οίκοι αξιολόγησης» με αποστολή την αξιολόγηση των «εκπαιδευτικών υπηρεσιών», τις διεθνείς συγκρίσεις, πιστοποιήσεις και κατατάξεις, στη βάση «αγοραίων» κριτηρίων. Ο ΟΟΣΑ έχει το μονοπώλιο σ αυτές τις εξελίξεις. Ακόμα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καταφεύγει στις εκθέσεις του για να υποστηριχθούν απόψεις, όπως: «Από την έκθεση φαίνεται ότι οι επιδόσεις των χωρών της Ευρωπαϊκής Ένωσης βρίσκονται κοντά στο μέσο όρο του ΟΟΣΑ αλλά με μεγάλες διαφορές μεταξύ τους». Η Επίτροπος Ανδρούλα Βασιλείου με σαφήνεια παροτρύνει «Να βελτιώσουμε τις δεξιότητες και την πρόσβαση στην εκπαίδευση, εστιάζοντας στις ανάγκες των αγορών, να βοηθήσουμε την Ευρώπη στον παγκοσμιοποιημένο ανταγωνισμό, να εξοπλίσουμε τους νέους για τη σημερινή αγορά εργασίας και να απαντήσουμε στις συνέπειες της οικονομικής κρίσης». Όλες οι χώρες έρχονται αντιμέτωπες με μια αντίφαση : να βελτιώσουν τις εκπαιδευτικές επιδόσεις με λιγότερες δαπάνες. Ο ΟΟΣΑ είναι ο σύμβουλος διαχείρισης αντιφάσεων, αυτού του είδους.

Ο ΟΟΣΑ για τις δομές

Ο ΟΟΣΑ, ως οργανισμός, που προωθεί την καπιταλιστική «οικονομική συνεργασία και ανάπτυξη», πληρώνεται για να κάνει «αξιολογικές εκθέσεις». Συστηματικά, προτείνει μέτρα έντασης του ανταγωνισμού, υποχρηματοδότηση της εκπαίδευσης, κρατικό έλεγχο με κριτήριο τις ανάγκες της αγοράς, «επιχειρηματικό πρόταγμα» ανταγωνισμού στην εκπαίδευση, κ.α. Αυτά τα συμπληρώνει με προτάσεις για αποκέντρωση, ελεύθερη επιλογή σχολείου, χρηματοδότηση ανάλογα με τον αριθμό μαθητών, πλάνα ανάπτυξης σχολικών μονάδων, ενίσχυση της θέσης των στελεχών εκπαίδευσης, ενίσχυση και γενίκευση εσωτερικής και εξωτερικής αξιολόγησης, κίνητρα και επιβράβευση επιτυχημένων σχολείων, διαφοροποίηση σχολείων, σύνδεση επιδόσεων και αμοιβών κ.α. Δημοσιοποιεί και συσχετίσεις όπως, π.χ. ότι δεν υπάρχει σχέση ανάμεσα στο μέγεθος των χωρών και το μέσο όρο των επιδόσεων των 15χρονων μαθητών τους ή ότι οι χαμηλότερες δαπάνες ανά μονάδα δεν οδηγούν αναγκαστικά σε χαμηλότερα επιτεύγματα ή ότι δεν υπάρχει απλός

συσχετισμός μεταξύ της αναλογίας διδασκόντων-διδασκομένων και των επιδόσεων, κ. α. Το PISA για τις διαδικασίες

Με το PISA, η παρέμβαση του ΟΟΣΑ επεκτείνεται, από τις δομές στην ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία. Με το ολοκληρωμένο διεθνές σύστημα αξιολόγησης της επίδοσης των μαθητών που (κυριολεκτικά) πουλάει, διεκδικεί μια μορφή άτυπης συμμετοχής στη διαδικασία διαμόρφωσης των σχολικών προγραμμάτων των χωρών που συμμετέχουν ή που προσβλέπουν στη συμμετοχή.

Η Κύπρος, με τις αποφάσεις που έχουν παρθεί στο παρελθόν, μάλλον, δε μπορεί να εξαιρεθεί από αυτές τις διαδικασίες. Θα ενδιέφερε, από αυτή την άποψη, να ερευνηθεί ο βαθμός και η έκταση στην οποία η τρέχουσα αναμόρφωση των σχολικών προγραμμάτων έχει επηρεασθεί από το θεωρητικό και ιδεολογικό πλαίσιο αρχών του επερχόμενου PISA. Ορισμένες ενδείξεις έχουν αποτυπωθεί ήδη στο υλικό που έχει παραχθεί. Υπάρχουν και δηλώσεις ειδικών που υπερασπίζονται την υπόθεση αυτή. Σε περίπτωση που η απάντηση είναι θετική, θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς ότι τα σχολεία της Κύπρου, αν και είναι νωρίς ακόμα, είναι έτοιμα να ανταποκριθούν στις αξιώσεις του PISA.

Το PISA είναι διαρκώς «εδώ»

Αποκτάς δύναμη όταν, σε τακτά χρονικά διαστήματα-κάθε τρία χρόνια- εφαρμόζεις ένα εκτενές εξεταστικό πρόγραμμα σε 400 000 μαθητές ηλικίας 15 ετών, σε 9000 σχολεία, 68 χωρών που συμμετέχουν. Από μόνα τους, αυτά τα δεδομένα δημιουργούν προϋποθέσεις για υψηλή υπόληψη και μεγάλη διείσδυση. Γι αυτό το λόγο επαναλαμβάνουμε ότι δεν πρόκειται για μια απλή έρευνα που γίνεται και κάποια στιγμή, με την ανακοίνωση των αποτελεσμάτων ή το πολύ μετά από μια ενδεχόμενη επέκταση/επανάληψή της, τελειώνει. Είναι μακροχρόνιο. Πρόκειται για ένα εγχείρημα που άπαξ και επιλέξεις τη συμμετοχή, σε εντάσσει συστηματικά σε μια προοπτική διάρκειας. Η παρουσία του είναι συνεχής. Τη μια χρονιά, η πιλοτική εφαρμογή και ο πυρετός της προετοιμασίας. Την επόμενη η κύρια δοκιμασία και εφαρμογή. Την άλλη η ανακοίνωση των πρώτων αποτελεσμάτων και ο ντόρος των υστερικών αντιπαραθέσεων. Έτσι, κλείνει ο κύκλος της τριετίας για να αρχίσουμε ξανά τη νέα τριετή περιπέτεια με «σηκωμένα τα μανίκια» για καλύτερες επιδόσεις.

Το PISA δεν αναγνωρίζει τα ισχύοντα σχολικά προγράμματα

Οι ενδεχόμενες επιδράσεις που ασκεί το PISA παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Το PISA δηλώνεται ότι δεν εστιάζει στις επιδόσεις που έχουν οι μαθητές με βάση τα συγκεκριμένα σχολικά προγράμματα του υποχρεωτικού σχολείου κάθε χώρας! Η αλήθεια είναι ότι δε θα μπορούσε εύκολα να κάνει κάτι τέτοιο, λόγω της πολυμορφίας των διαφορετικών σχολικών προγραμμάτων. Δεν είναι ότι σέβεται και αναγνωρίζει τα ισχύοντα

σχολικά προγράμματα. Απλώς, είναι μεθοδολογικά πολύ δύσκολο έως αδύνατο να τα εντάξει σε μια συγκριτική υπερεθνική αξιολόγηση. Μπορεί, όμως, να τα παρακάμπτει.

Το PISA «παίζει το βιολί του»

Το PISA έχει επινοήσει, χρόνια τώρα, ένα ειδικό υπερεθνικό «ανεξάρτητο» άγραφο σχολικό σιωπηλό παραπρόγραμμα για το υποχρεωτικό σχολείο! Αυτό το αναθεωρεί και το εμπλουτίζει με νέες πτυχές. Π. χ., το 2012, για πρώτη φορά εισάγει την αξιολόγηση με την αξιοποίηση του υπολογιστή. Το άγραφο αυτό πρόγραμμα το μετατρέπει σε επίσημο, ρητό και δημόσιο πρόγραμμα αξιολόγησης και καλεί τα εκπαιδευτικά συστήματα να αναμετρηθούν με τις απαιτήσεις του, και μάλιστα, να ανταγωνιστούν μεταξύ τους. Εάν δε διέθετε ένα τέτοιο ολοκληρωμένο άγραφο σιωπηλό πρόγραμμα δε θα ήταν εύκολο να σχεδιαστεί διεθνές πρόγραμμα αξιολόγησης. Υπήρξε εποχή που στα σχολεία της λεγόμενης Μεγάλης Βρετανίας δεν υπήρχαν σχολικά προγράμματα με τη μορφή που τα γνωρίζουμε σήμερα. Ήταν απλές προδιαγραφές και «δείκτες» αναφορικά με το τι έπρεπε να ξέρουν και να κάνουν οι μαθητές, στο τέλος, με την ολοκλήρωση των μαθημάτων. Ήταν η εποχή που θεωρούνταν ότι οι εκπαιδευτικοί απολάμβαναν υψηλούς βαθμούς αυτονομίας στην άσκηση του έργου τους, ώσπου διαπίστωσαν την ψευδαισθηση της αυτονομίας. Οι κυβερνητικοί φορείς που είχαν τον έλεγχο της μορφής και του περιεχομένου των εξετάσεων στα σχετικά μαθήματα επηρέαζαν τις επιλογές διδασκόντων και διδασκομένων. Τόσο απλή και τόσο παλαιά είναι η συνταγή.

Το PISA διαμορφώνει την ατζέντα

Έχουμε υποστηρίξει (Ο Πολίτης της Κυριακής, 20.11.11) ότι το PISA, με το «εξεταστικό παράδειγμα» που προωθεί και τη διείσδυση που παρουσιάζει, εξελίσσεται σε υπερεθνικό, μονοπωλιακό, συγκεντρωτικό, νεοφιλελεύθερο ιδιότυπο όργανο «επιθεωρητισμού» στην εκπαιδευτική διαδικασία του υποχρεωτικού σχολείου των χωρών που συμμετέχουν. Η συμμετοχή στο PISA κινητοποιεί τους συντελεστές της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε μια διαδικασία «φροντιστηριακής» προετοιμασίας και εγρήγορσης για όσο το δυνατό καλύτερες επιδόσεις. Σημαντικές πτυχές της εκπαιδευτικής πράξης εκτίθενται στις παραδοχές που υποβαστάζουν τις μετρήσεις των επιδόσεων σε επιλεγμένες «κομβικές» δεξιότητες. Τα αποτελέσματα δημοσιοποιούνται και προσφέρονται για το χορό ανταγωνιστικών συγκρίσεων και εκπαιδευτικών μέτρων που έχουν, συνήθως, το χαρακτήρα του «επείγοντος». Στην περίπτωση της Ελλάδας π.χ., με βάση τα αρνητικά αποτελέσματα στο PISA, τέθηκαν επιτακτικά ζητήματα αλλαγής προγραμμάτων, επιμόρφωσης, διδακτικών μεθόδων, διδακτικού υλικού, κουλτούρας σχολείου, οικογένειας. Ακόμα και ζήτημα ευαισθητοποίησης των ΜΜΕ! Αποτέλεσμα: η φάρσα του σημερινού «Νέου Σχολείου»!

Το PISA είναι δίκτυο

Μέσα σε μία δεκαετία, έχει αναπτύξει δίκτυο εθνικών και υπερεθνικών φορέων, με τη συνδρομή ειδικών-εμπειρογνομώνων που καλύπτουν όλο το φάσμα των διεργασιών, από τη σύλληψη και το σχεδιασμό μέχρι την εφαρμογή και τη σύνταξη των σχετικών εκθέσεων. Για να οργανωθεί και να εφαρμοστεί το PISA και να αναλυθούν τα αποτελέσματα εργάζονται πολλοί. Η όλη διαδικασία δηλαδή κοστίζει πολύ και από πολλές απόψεις. Ανοίγει δουλειές για ερευνητές. Όλες οι λεπτομέρειες που απαιτούνται ρυθμίζονται κεντρικά ώστε τα αποτελέσματα να έχουν αξιοπιστία και συγκρισιμότητα. Από Οδηγό Συντονιστή Σχολείου για την πιλοτική εφαρμογή PISA 2012 διαβάζουμε ενδεικτικά: «Να αφήσετε τους μαθητές να εισέλθουν(...) Να ζητήσετε(...) Να Συστηθείτε στους μαθητές. Να πείτε: Πρόκειται να λάβετε μέρος σε μια διεθνή έρευνα...» Είναι αυτή η τελετουργία του αδιάβλητου και της αυστηρότητας και η πολιτική της ακρίβειας που προσθέτει πόντους στην αξιοπιστία της συγκρισιμότητας. Είναι η ορατή αυστηρή επιτήρηση που υπογραμμίζει και αποθεώνει την ιδεολογία της ατομικής επίδοσης, του ατομικισμού, του ανταγωνισμού και της αριστείας.

Το PISA είναι «αδιάβροχο» στην κοινωνική κρίση

Στην παρούσα συγκυρία, πολλές χώρες κλυδωνίζονται από την κρίση του χρηματοπιστωτικού καπιταλιστικού συστήματος, αξιολογούνται και υποβιβάζονται από τους λεγόμενους «οίκους αξιολόγησης». Οι σφοδρές κοινωνικές συγκρούσεις και αντιθέσεις το υπογραμμίζουν. Την ίδια εποχή, αν και οι κοινωνικές συνθήκες είναι ιδιαίτερος οξύμμενες, οι μηχανισμοί που έχει στήσει το PISA, προχωρούν ανεπηρέαστοι, με υψηλό αίσθημα ακαδημαϊκής εντιμότητας, αξιοπιστίας και εγκυρότητας, στην πυρετώδη προετοιμασία για την αξιολόγηση του 2012! Άραγε, οι διαδικασίες, τα δοκίμια και τα ερωτηματολόγια που θα χρησιμοποιηθούν είναι αδιάβροχα και αδιάφορα στη έντονη κοινωνική δυσарέσκεια και κοινωνική διαμαρτυρία που καταγράφεται μέσα στη γενικευμένη κρίση; Οι περικοπές δαπανών, οι περιορισμοί των διορισμών, η υποβάθμιση της δημόσιας εκπαίδευσης, η υποτίμηση των τίτλων σπουδών, οι συντελούμενες εκπαιδευτικές αλλαγές, η αυξανόμενη σχολική διαρροή και σχολική αποτυχία, η ένταση των κοινωνικών ανισοτήτων, η αβεβαιότητα, η ανεργία, η φτώχεια, οι ειδικές συνθήκες στις χώρες μέλη, οι κινητοποιήσεις, κ. α. δεν «μπερδεύονται» με την αξιολόγηση των μαθητών σε διεθνή κλίμακα; Το PISA ξέρει να κάνει τη δουλειά του απερίσπαστο. Σε επόμενες αναλύσεις θα παρουσιάσουμε το προφίλ του «εξεταστικού δοκιμίου» που χρησιμοποιείται για να ολοκληρώσουμε με την προετοιμασία για την υποδοχή του στα σχολεία της Κύπρου.

*Διδάσκων στο σεμινάριο. Ομότιμος καθηγητής Παιδαγωγικής.
Άμισθος Αντιπρόεδρος του Επιστημονικού Συμβουλίου του ΥΠΠΟ

ΚΑΙ ΠΑΛΙ ΓΙΑ ΤΟ PISA

Συντάχθηκε απο τον/την administrator
Δευτέρα, 28 Νοέμβριος 2011 18:40 -

Ιστοσελίδα <http://pep.uoi.gr/gmavrog> email: gmavrog@cc.uoi.gr

** Μεταπτυχιακοί φοιτητές και φοιτήτριες στο Τμήμα ΕΠΑ του Πανεπιστημίου της Κύπρου
(Σεμινάριο: Ο εκπαιδευτικός ως Διανοούμενος)

www.alfavita.gr